

impakti

2/2023

*Mikael Hildén –
YVA työllistää
juttusarjassa, s. 3*

*Uuden puheen-
johtajan Marja
Nuottajärven
tervehdys, s. 2*

TÄSSÄ UUTISKIRJEESSÄ

Pääkirjoitus

Yva ry:n uuden puheenjohtajan Marja Nuottajärven tervehdys **2**

YVA työllistää juttusarja –

Laaja-alaisuus on valttia ja uudet teknologiat tulevat vaikutusten arviointiin – visioi Mikael Hildén **3**

Hyvä YVA-palkinto –

Vuoden Hyvä YVA-palkinto Kemin kaivoksen laajennushankkeelle **5**

Yva ry:n webinaarin 11.4.2023 esitelmän lyhennelmä –

Vesienhoidon ympäristötavoitteiden huomioiminen YVAssa, Kimmo Arosuo **6**

YVA-päivä –

YVA-päivän 2023 aamupäivän esitelmien lyhennelmät **9**

Pääkirjoitus - Yva ry:n uuden puheenjohtajan Marja Nuottajärven tervehdys

Keväinen tervehdys YVA ry:n jäsenistölle ja Impaktin lukijoille! Yhdistyksen huhtikuinen vuosikokous ojensi minulle puheenjohtajan viestikapulan, ja luottamuksesta lämpimästi kiittäen lähdän kuljettamaan kapulaa mielenkiinnolla eteenpäin yhdessä hallituksen, aktiivien ja jäsenistön kanssa. Samalla suuri kiitos edelliselle puheenjohtajalle Mattias Järviselle ansiokkaasta ja omistautuneesta työstä yhdistyksen luotsaamisessa!

Itse olen ollut YVA ry:n toiminnassa aktiivina mukana parisen vuotta, ja ympäristövaikutusten arviointien kanssa olen työskennellyt noin parikymmentä vuotta. Vuonna 2003 tein työurani ensimmäisen YVA-menettelyn taustaksi luontoselvityksiä ja luontovaikutusten arviointoja, minkä jälkeen YVA on kulkenut mukani työelämässä vuosien myötä yhä kasvavalla roolilla. Taustaltani olen Jyväskylän yliopistosta vuonna 2000 valmistunut biologi, jonka opinnot painottuivat vesiasioihin, ja työelämä puolestaan on vienyt luonto- ja ympäristöasioiden generalistin suuntaan. Kuntapuolen pestien jälkeen olin 20 vuotta konsulttina, ja tuona aikana ehdin toimia asiantuntijana ja/tai projektipäällikkönä useissa kymmenissä YVA-menettelyissä ja muissa vaikutustenarvi-

ointihankkeissa. Vuoden 2022 lopulla vaihdoin työpaikkaa ja YVA-näkökulmaa, eli nykyisin toimin ylitarkastajana YVA-tehtävissä Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa, joka hoitaa ympäristö -vastuualueen tehtäviä sekä Varsinais-Suomessa että Satakunnassa.

Kuten niin monta kertaa aiemminkin, jälleen on voinut todeta elävänsä ympäristövaikutusten arvioinnin toimintakentässä erittäin mielenkiintoisia aikoja! Niin sanottujen perinteisten YVA-hanketyyppien lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnin parissa työskentelevien pöydille on ilmaantunut uutta työtä uusien hanketyyppien myötä ja ylipäättään pelkkä hankkeiden lukumäärä on mittava. Erityisesti vihreän siirtymän yläotsikon alla tapahtuu paljon niin maalla kuin merelläkin, kun tuulivoiman ohella erityisesti aurinkoenergian tuotantoa suunnitellaan eri puolille maata vaihtelevan kokoisina hankkeina. Merituulihankkeita on tulossa vireille yhä lisää kuluva vuoden aikana ja erilaiset hybridihankkeet ovat lisääntymässä. Samalla etenevät myös esimerkiksi vetyhankkeet ja akkuteollisuuden hankkeet. YVA-menettelyiden parissa työtään tekevät saavat siis ottaa haltuun uutta asiaa hankkeiden tekniikoista ja teknologioista sekä hahmottaa niiden vaikutusten syy-seuraussuhdeketjuja. Uusien hanketyyppien osalta kotimaisen tutkimus- ja seurantatiedon mahdollisesti puuttuessa on tärkeää pyrkiä tietotaidoissa etunojaisesti eteenpäin ja tutustua kansainvälisiin tutkimuksiin ja julkaisuihin. Vastikään voimaan tulleet ja valmistelussa olevat säädökset liittyen muun muassa etusijamenettelyyn, EU-hätäasetukseen ja RED III -direktiiviin liittyvät suoraan tai välillisesti YVA-tehtäväkenttään ja edellyttävät valppaana ja ajan tasalla oloa kaikilta YVA-työpöydän ympärillä toimivilta.

Itseäni ovat inspiroineet aina nimenomaan YVA-tehtävien moninaisuus, monitahoisuus, ajassa muuttuminen ja kytkökset muihin prosesseihin ja ilmiöihin. Tällä hetkellä erityisesti hankkeiden muodostamien kokonaisuuksien

ja yhteisvaikutusten hahmottaminen asettaa haastetta hankekohtaiselle YVAlle. Materiaalia inspiroitumiseen on siis jatkossakin runsaasti itse kullekin! Oikein hyvää YVA-kesää kaikille!

Kirjoittaja: Marja Nuottajärvi, Yva ry:n puheenjohtaja ja Varsinais-Suomen ELY-keskus, ylitarkastaja

YVA työllistää juttusarja – Laaja-alaisuus on valttia ja uudet teknologiat tulevat vaikutusten arviointiin visioi Mikael Hildén

YVA työllistää juttusarjassa on haastateltavana Mikael Hildén, joka on Suomen YVA- ja SOVA-lainsäädäntöjen isä – yksi niistä (lisää Mikael haastattelijalle – vaatimatomasti). Mikael on jämmässä eläkkeelle Suomen ympäristökeskuksesta (SYKE), mutta työskentelee vielä osa-aikaisesti tutkimushankkeiden vetäjänä sekä (nuorempien) neuvonantajana.

Mikael Hildénin profiili

Työ

YVA-kokemus numeroina

Koulutus

Johtava neuvonantaja ja puolittain emeritus SYKE:ssä

Suomen YVA:n alusta lähtien - n. 30 vuoden ajan työtehtävät ovat liittyneet kiinteämmin tai löyhemmin YVA:an.

Filosofian tohtori 1997 – väitöskirja oli eläintieteen alalta, Maatalous- ja metsätieteiden lisensiaatti 1987 ja Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti 1980. Näiden lisäksi opintoja on myös Teknillisestä korkeakoulusta (nykyinen Aalto-yliopisto).)

Miten päädyit työskentelemään YVA:n parissa?

Vesi- ja ympäristöhallituksessa haettiin asiantuntijaa YVA-lain valmisteluun v. 1991. Tehtävä kiinnosti Mikaelia, joten hän haki tehtävää ja tuli valituksi siihen. Tätä ennen Mikael toimi Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa erikoistutkijana, missä tehtävässä hän oli jo tehnyt tutkimusta mm. ympäristömuutosten vaikutuksista kalatalouteen. Vesi- ja ympäristöhallituksessa hänen tehtäviinsä kuuluivat lisäksi YVA-koulutus, lainsäädännön soveltamisen edistäminen ja laadun arviointi. Myöhemmin tehtäväkenttään tuli myös suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi (SOVA).

Miten YVA työllistää sinua juuri nyt ja millaisten YVA-asoiden parissa työskentelet nykyisessä työssäsi?

Tällä hetkellä Mikaelin tehtävät liittyvät ilmastopolitiikan ja kiertotalouspolitiikan vaikutusten arviointiin kunnissa. Mikael toimii projektipäällikkönä Kuntanielu nimisessä hankkeessa, joka kuuluu maa- ja metsätalousministeriön ”Hiilestä kiinni” -ohjelmaan. Nykyiset tehtävät ovat lähempänä SOVAa kuin YVAa.

Suurin saavutuksesi tai tärkein muistosi YVA-asoiden parissa?

Suurimpana saavutuksenaan Mikael pitää osallistumista YVA- ja SOVA-lakien lakien valmisteluun. Molemmista laeista tuli vakavasti otettavia suunnittelun työvälineitä. Lait ovat kestäneet verrattain hyvin aikaa, eikä Suomessa ole ollut hävettävää lakien laadussa ja toimivuudessa kansainvälisessä vertailussa. Mikael korostaa, että lakien laatiminen on aina ryhmätyötä, koska kyse on politiikan muuttamisesta ja siihen tarvitaan monenlaista asiantuntemusta, neuvottelutaitoa ja lainsäädäntöprosessin hallintaa.

Muistoista mieleenpainuvimmat ovat kenties olleet ne, jotka ovat syntyneet kansainvälisestä yhteistyöstä. Esimerkiksi ensimmäinen arktisten alueiden YVA-opas https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228900/Arctic_EIA_guide.pdf?sequence=3&isAllowed=y, joka tehtiin 1997 oli edelläkävijä alueellisena kansainvälisenä työnä. Aihe sai jatkoa vuonna 2019 <https://sdwg.org/what-we-do/projects/arctic-eia-environmental-impact-assessment/>

Vinkkisi YVA-asioista kiinnostuneelle, mahdollisesti alalle työskentelemään hakeutuvale?

YVA- ja SOVA-maailmat ovat aidosti moni- ja poikkitieteellisiä ja niissä joutuu yhdistämään tietoja monilta aloilta ja näkemään alojen välisiä yhteyksiä. Aloille tulevalla tulee olla jokin oma osaamisala, jota sitten yhdistää muihin osaamisalueisiin ja näin muodostaa mielekäs

kokonaisuus, jota hyödyntää arviointien teossa. Henkilön tulee olla aidosti kiinnostunut monen tyyppisistä asioista ja lähestymistavoista. Tyypillisiä vahvuuksia, joita tarvitaan laadullisista määrällisiin tarkasteluihin, kyky jäsentää monimutkaisia asioita sekä epävarmuuden hallintaa. Lisäksi tulee olla valmiuksia soveltaa erilaisia osallistamistapoja, mikä edellyttää kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Vain yhden kiinnostuksen kohteen omaava henkilö ei viihdy YVA- tai SOVA-maailmassa.

Millaisia kehitysnäkymiä näet YVA-alalla seuraavan kymmenen vuoden aikana?

Uusia näkymiä, mutta myös haasteita. Esimerkiksi tekoäly avaa YVAN ja SOVAN tekemiseen uusia mahdollisuuksia, mutta myös riskejä. Oikein käytettynä ne voivat parantaa laajojen tietoaisteistojen käsittelyä. Riskinä on, että tekoälyä käytetään ”höttöisten” arviointien tekemiseen, jossa ei paneuduta kunnolla arviointikohteeseen.

Tulevaisuudessa korostuvat entisestään ilmastovaikutusten arviointi sekä vaikutusten arviointi luonnon monimuotoisuuteen. Lainsäädännön kehittyminen tuo myös uusia haasteita arviointiin, esimerkiksi muutokset luonnonsuojelulainsäädännössä, jotka mahdollistavat ekologisen kompensaation käyttöä voi heijastua myös YVAan.

Myös hanketyypit kehittyvät. Jos modulaariset ydinvoimalat yleistyvät joudutaan miettimään, miten ja minkä sääntelyn puitteissa niitä arvioidaan. Aurinkovoimalaitokset saatavat myös kasvaa ’YVA-mittasuhteisiin’ ja kiertotalous voi synnyttää uusia hanketyyppejä, joilla voi olla YVA-lainsäädännön tarkoittamia vaikutuksia. Kiertotaloushankkeiden ollessa kyseessä tulee haasteeksi arvioitavan systeemin raja- ja mikä kuuluu arvioitavaan hankkeeseen ja mikä rajataan sen ulkopuolelle. Muita uusia hanketyyppejä voivat olla hiilen talteenotto ja käyttö, vedyn tuotanto ja Power-to-X.

Mikä on mielestäsi erityisen mielenkiintoista YVA:ssa?

YVAssa ja SOVAssa mielenkiintoista on niiden monipuolisuus. Koko ajan tulee uusia kysymyksiä eteen, kun yhteiskunnan muutos tuo uusia kysymyksiä arvioitavaksi. Ennakointi on aina epävarmaa, mutta tulee silti pyrkiä mahdollisimman luotettaviin arviointeihin. Jos ar-

voinnit jätetään tekemättä, voidaan myöhemmin törmätä epämieluisiin yllätyksiin. Myös myönteisiä mahdollisuuksia voi jäädä huomaamatta.

Kirjoittajat: Erkki Ikäheimo, Yva ry:n Impakti-uutiskirjeen päätoimittaja ja Mikael Hildén, Johtava neuvonantaja, SYKE

Vuoden Hyvä YVA -palkinto Kemin kaivoksen laajennushankkeelle

Yva ry myönsi vuoden 2023 Hyvä YVA -palkinnon Kemin kaivoksen laajennuksen ympäristövaikutusten arvioinnille. Hankkeesta vastaavana menettelyssä toimi Outokumpu Chrome Oy, YVA-konsulttina Envineer Oy ja yhteysviranomaisena Lapin ELY-keskus.

Palkinnon kunniakirjat vastaanottivat Raisa Hyvärinen Outokumpu Chrome Oy:stä, Heli Uimarihuhta Envineer Oy:stä ja Tuija Hilli Lapin ELY-keskuksesta.

Palkittu menettely koskee jo useita vuosikymmeniä toiminnassa olleen kaivoksen laajentamista, jolloin tietoa toiminnan ympäristövaikutuksista ja vaikutusalueesta on kertynyt pitkältä ajalta. Palkintoraati toi perusteluissaan esille, että tätä laajaa aineistoa on hyödynnetty menettelyssä hyvin.

Palkintoraati kiitti myös selostuksen ymmärrettävyyteen panostamista. Arviointiselostuksen rakenne on selkeä ja johdonmukainen. Vaikutusten arvioinnin kulku on kuvattu avoimesti ja vaikutuksia arvioitu laajasti. Selostuksen luettavuutta on parannettu käyttämällä oivaltavaa infografiikkaa.

Hankkeen toteuttamisen edellyttämien suunnitelmien ja lupien kuvaus on toteutettu erityisen hyvin. Lukija käsittää hanketyypin liittyvien lupamenettelyiden ja -viranomaisten moninaisuuden. Samalla hahmottuu myös YVA-menettelyn tärkeä merkitys hankkeen luvituspolulla.

Yva ry myöntää vuosittain Hyvä YVA -palkinnon vaikutusten arvioinnin kannalta esimerkilliselle ja ansiokkaalle menettelylle. Näin osoitetaan huomiota vaikutusten arvioinnin kannalta esimerkilliselle ja ansiokkaalle toiminnalle. Palkinnon saaja julkistetaan vuosittain YVA-päivän yhteydessä.

Kemin kaivoksen laajentamisen YVA-aineistoon voi tutustua osoitteessa <https://www.ymparisto.fi/keminkaivoksen-laajentaminenYVA>

Kirjoittaja: Kirsi Lehtinen, Yva ry, palkintovastaava ja Hämeen ELY-keskus, ympäristöasiantuntija

Vesienhoidon ympäristötavoitteiden huomioiminen YVAssa, Kimmo Aronsuu

Yva ry järjesti webinaarin 11.4.2023 aiheesta ”Vesienhoidon ympäristötavoitteiden huomioiminen YVAssa”. Esityksen aiheesta piti Kimmo Arosuu Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta. Tässä artikkelissa on lyhennelmä esityksestä.

Kimmo Aronsuu on toiminut vesienhoitoon liittyvissä asiantuntijatehtävissä ympäristöhallinnossa useita vuosikymmeniä. Hän aloitti Oulujoen–lijoen vesienhoitoalueen koordinaattorina puolitoista vuotta sitten, ja kyseeseen työsarkaan kuuluvat myös YVA-asiantuntijatehtävät pintavesien osalta. YVA-asiantuntijatehtävissä teollisuudenalana on painottunut voimakkaasti tuulivoima, johon valtaosa Aronsuun YVA-tehtävistä ovat liittyneet. Webinaariesityksessään Aronsuu kävi läpi vesienhoidon ympäristötavoitteiden huomioimista YVAssa aina vesienhoidon peruslähtökohdista siihen, kuinka vesienhoidon ympäristötavoitteet tulisi YVAssa huomioida ja millaisia parannustarpeita Aronsuu on osana omaa työtään havainnut.

Lähtökohtia vesienhoitoon: vesienhoitosuunnitelmat

Kuuden vuoden pituisista vesienhoitokausista käynnissä on parhaillaan vuosina 2022–2027 toteutettava kolmas kausi. Neljättä vesienhoitosuunnitelmaa, jonka mukainen vesienhoitokausi käynnistyy vuonna 2028, valmistellaan parhaillaan. Vesienhoitokausien suunnittelu vaiheet noudattavat tuttua kaavaa: 1) Työohjelma ja keskeiset kysymykset, 2) Vesien tila-arvio, 3) Vesienhoitosuunnitelmat ja 4) Toimenpiteiden toteutus kauden suunnitelman mukaisesti.

Kuluvalla kaudella vesienhoitosuunnitelmassa on kaksi osaa; 1) Vesienhoitoaluekohtaiset tiedot, joihin sisältyy kunkin vesienhoitoalueen oma suunnitelma tilakuvauksineen, toimenpiteineen ja ohjauskeinoineen, sekä 2) Kaikille vesienhoitoalueille yhteinen kokonaisuus, jossa on kuvattu käytetyt menetelmät ja periaatteet. Näiden lisäksi on laadittu **toimenpideohjelmia** ELY-keskuksittain sekä vesienhoitoalueittain. Toimenpideohjelmien rakenne ja määrä vaihtelevat vesienhoitoalueittain. Vesienhoitoalueilla 1–3 toimenpideohjelmat on laadittu ELY-keskuksittain, ja vesienhoitoalueilla 4–7 vesienhoitoalueittain. Esimerkiksi YVA:n näkökulmasta on huomioitavaa, että toimenpideohjelmien rakenne ja sisältö vaihtelee alueittain ja ELY-keskuksittain merkittävästi enemmän verrattuna vesienhoitosuunnitelmaan. Kaikki Suomen vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat löytyvät osoitteesta: <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/vedet-ja-vesistot/vesien-ja-merensuojelu/vesien-ja-merenhoidon-suunnitelmat>

Kuva 1: Ympäristöhallinnon kaavio vesienhoitosuunnitelmien suunnitteluvaiheista.

Pintavesien ekologisen tilan laatutekijät ja arviointi

Pintaveden ekologista tilaa arvioidaan ensisijaisesti biologisilla **laatutekijöillä**, joita ovat kasviplankton, vesikasvit, piilevät, pohjaeläimet sekä kalat. Lisäksi ekologisen tilan luokitte-
telua tukevat fysikaalis-kemialliset tekijät (vedenlaatu) sekä hydrologis-morfologiset tekijät (pintavesien rakenne, esteellisyys ja hydrologia) mukaan lukien valuma-alueen erinäiset vaikutukset pintavesien hydrologiseen tilaan. Ekologisen tilan perusteella pintavedet jaetaan viiteen tilaluokkaan välillä erinomainen–huono. Aronsuu toteaa, että pintavesien vaikutusarvio keskittyy YVAssa usein fysikaalis-kemiallisiin tekijöihin sen sijaan, että painotettaisiin koko ekosysteemin toimintaa ja biologisia laatutekijöitä. Aronsuu katsoo, että erityisesti yksittäin käsitellyissä vesimuodostumissa huomioitaisiin vaikutukset myös biologisiin laatutekijöihin. YVA-menettelyissä on monesti käytäntönä, että mikäli vaikutukset fysikaalis-kemiallisiin ja hydrologis-morfologisiin tekijöihin ovat vähäiset, ei biologisia laatutekijöitä tarvitse nostaa esille. Virallista ohjetta laatutekijöiden painottamiseen arvioinnissa ei ole, mutta Aronsuun mukaan biologisten tekijöiden olisi kuitenkin hyvä näkyä arvioinnissa. Näin tiedettäisiin, että arviota eri

laatutekijöistä on tehty sen sijaan, että todettaisiin vaikutukset esim. ainoastaan ravinnepitoisuuteen ja kiintoainepitoisuuksiin. Arviota olisi täten tärkeää viedä myös varsinaisiin luokitteleviin tekijöihin, kun arvio tehdään vesienhoitotavoitteisiin.

Vain pieni osa puroista, noroista ja pienistä järivistä tai lammista on rajattu yksittäisiksi vesimuodostumiksi tai luokiteltu. Jos hankkeen vaikutukset ulottuvat tällaisiin luokittelemattomiin vesimuodostumiin, miten sitä arvioidaan vesienhoidon kannalta? Rajaamattomia vesimuodostumia käsitellään vesienhoitosuunnitelmissa ryhminä ja niille voidaan asettaa toimenpidetavoitteita suunnittelualueittain. Lainsäädännön näkökulmasta luokittelemattomien vesimuodostumien asema verrattuna luokiteltujen asemaan on kuitenkin ympäristötavoitteiden näkökulmasta epäselvä. Luokittelemattomienkin vesimuodostumien käsittelemiseen YVAssa on kuitenkin vesienhoitosuunnitelmien yleisten toimenpide- ja tilatavoitteiden tuella eväät olemassa.

Vesienhoidollisia näkökulmia ja parannusehdotuksia YVAan

YVAssa on yksittäisten hankkeiden vaikutuksia ja niiden lieventäviä toimenpiteitä arvioita-

Arvioitaessa pintavesien ekologista tilaa painotetaan biologisia laatutekijöitä; arviota tukee fysikaalis-kemialliset ja hydrologis-morfologiset laatutekijät

	Joet	Järvet	Rannikkovedet	
Kasviplankton		✓	✓	Biologiset laatutekijät
Vesikasvit		✓	✓	
Piilevät	✓	✓		
Pohjaeläimet	✓	✓	✓	
Kalat	✓	✓		
Fysikaalis-kemialliset tekijät	✓	✓	✓	Luokittelua tukevat laatutekijät
Hydrologis-morfologiset tekijät	✓	✓	✓	

Ekologisen tilan perusteella pintavedet jaetaan viiteen tilaluokkaan ja ne merkitään oheisin värikoodein.

Erinomainen | Hyvä | Tyydyttävä | Välttävä | Huono

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kuva 2. Pintavesien ekologisen tilan laatutekijät.

essa syytä huomioida kaikkien vaikuttavien tekijöiden yhteisvaikutukset yksittäisen vesimuodostuman ekologiseen tilaan. Aronsuusta nostaa esimerkiksi tuulivoimahankkeen, jonka läpi kulkee puro. Tieverkoston parantamisen yhteydessä rakennetaan ja kunnostetaan usein rumpuja, jotka voivat päätyä esteiksi vesieläimien vaellukselle. Aronsuun mukaan riski esteellisyyteen on tehtyjen selvitysten valossa suuri, jollei asiaan kiinnitä huomiota YVA:n ja rakentamisen yhteydessä. Maankäytön muutosten yhteydessä valuma-alueiden vedenpidätyskyvyn säilyttäminen ja sen parantaminen ovat oleellisia etenkin pienten virtavesien hydrologisen tilan sekä vesistökuormituksen hillinnän ja tulvariskien hallinnan kannalta.

Vaikutusten arvioinnissa olisi Aronsuun mukaan syytä huomioida vesimuodostuman nykytilan lisäksi vesienhoitosuunnitelmassa arvioitu riski tilaluokan heikkenemisestä. Uuden hankkeen YVAssa yhteisvaikutukset olemassa olevien vesimuodostumaan kohdistuvien paineiden kanssa olisi aiheellista arvioida. Aronsuu toteaa, että vaikutusten arvioinnissa heikommien ekologisen luokituksen saaneiden vesimuodostumien arvioidaan epäherkiksi, vaikka yleisesti vesienhoidon tavoitteena on se, että kaikki pintavedet saavuttavat vähin-

tään hyvän tilan, jolloin heikommien luokituksen saaneiden vesimuodostumien tarvitsisivat enemmän panostuksia. Aronsuu toivoisikin, että pintavesien vaikutuskriteerit YVAssa myötäilisivät enemmän vesienhoitolakia suo- jelu- ja virkistyskäyttöarvot huomioiden.

EU-tuomioistuimen ratkaisu Weser-joesta (C-461/13) vuodelta 2015 onkin merkittävä ennakkoratkaisu vesimuodostumien luokituksen ja tilan tarkastelemisesta osana uutta hanketta. EU:n tuomioistuimen ennakkoratkaisun mukaisesti vesienhoitosuunnitelma on uusissa hankkeissa hyvinkin merkittävä, eikä uusi hanke saa heikentää vesimuodostuman tilaa tai vaarantaa hyvän tilan saavuttamista. EU:n tuomioistuimen ratkaisuissa näkyy tiukempi linjaus vesienhoidossa, ja tuomioistuin on linjannut esimerkiksi, että vesipuidedirektiivin pohjavettä koskevat ympäristötavoitteet ovat pintavesien tavoitteiden tapaan sitovia, ja että vesien tilan lyhytkestoinen heikentyminen on direktiivin ympäristötavoitteiden vastaista, ellei ole ilmeistä, että vaikutuksilla on vain vähäinen vaikutus vesimuodostuman tilaan. Suomen lainsäädäntöön (Ympäristönsuojelulaki, Vesilaki, Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä) valmistellaan muutosesityksiä, joissa huomioitaisiin EU-tuomioistuimen päätökset.

Keinotekoisissa ja voimakkaasti muutetuissa vesimuodostumissa veden tila olisi Aronsuun mukaan hyvä esittää suhteessa parhaaseen saavutettavissa olevaan tilaan (ekologinen potentiaali). Vaikutusten arviointi tulisi Aronsuun mukaan suhteuttaa juuri ekologisten potentiaaliin. Tämän lisäksi tulisi arvioida vaikutukset yksittäisiin biologisiin laatutekijöihin. Merialueella on huomioitava sekä vesien- että merenhoitosuunnitelmat. YVAssa olisi hyvä tarkastella koko alueella merenhoitosuunnitelman tavoitteita, mutta rannikkoalueella myös vesienhoitosuunnitelman tavoitteita. Rannikkoalueilla vesienhoitosuunnitelman tilatavoitteiden painoarvo on suurempi. Joskin

merenhoitosuunnitelman on rannikkoalueille oleellinen, sillä se sisältää on monia kokonaisuuksia, joita ei käsitellä vesienhoitosuunnitelmissa. Suunnitelmien ollessa päällekkäiset, on vesienhoitosuunnitelma kuitenkin ensisijainen.

Esityksen jälkeen keskusteluun nousi muun muassa seurantatutkimuksen tarve tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden ennakoiduista vesistövaikutuksista YVAssa suhteessa siihen, mitkä vaikutukset ovat realisoituneet.

Lyhennelmän kirjoitti: Tiina Vikman

YVA-päivän 2023 aamupäivän esitelmien lyhennelmät

Vuoden 2023 YVA-päivä järjestettiin Helsingin Keskuskirjasto Oodissa 16.3.2023. Päivään oli mahdollista osallistua myös etäyhteydellä. Seuraavat aamupäivän esityksien lyhennelmät ovat opiskelijoiden ja muiden kuulijoiden kirjoittamia. Esitelmien pitäjät eivät ole tarkistaneet lyhennelmiä. Iltapäivän lyhennelmät ovat seuraavassa Impakti-uutiskirjeen numerossa ensi syksynä.

Saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet YVA:ssa

Päivi Karvinen sosiaali- ja terveysministeriöstä ja Seija Rantakallio ympäristöministeriöstä pitivät esitykset saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksista YVA-prosessissa.

Karvinen esitteli Arktisen neuvoston julkaiseman oppaan, jossa linjataan hyviä käytäntöjä alkuperäiskansojen kuulemiseksi YVA-proses-

sissa. Hyvä prosessi nojaa kolmeen perusperiaatteeseen. Ensiksi alkuperäiskansoille tulee taata merkityksellinen osallistuminen YVA-prosessiin, joka tarkoittaa avointa keskustelua, ei vain yksisuuntaista oppimista, ja se tulisi aloittaa hyvissä ajoin ennen kuin YVA edes lähtee liikkeelle. Toiseksi YVAan tulisi sisällyttää alkuperäiskansojen tietoa, ja kolmanneksi vaikutuksia tulisi arvioida yli valtioiden rajojen, sillä ympäristövaikutukset eivät rajoitu niihin.

Rantakallio esitteli ympäristöministeriön hanketta, jossa yhdessä Saamelaiskäräjien kanssa kartoitettiin kuinka saamelaiset nykyisin osallistetaan ympäristövaikutusten arviointeihin. Saamelaisten osallistuminen YVAan tulee olla perusteellista ja merkityksellistä. Hankkeisiin tulee osallistaa muun muassa saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous, saamelaismuseum Siida sekä luontaiselinkeinojen harjoittajat ja käsityöläiset.

Saamelaiset tulisi rinnastaa viranomaisiin ja kutsua YVAa vaativien hankkeiden ennakkoneuvotteluihin. Pyrkimyksenä tulisi olla ennakkosuostumus hankkeille, eikä saamelaisten perinteistä tietoa saa käyttää ilman heidän osallistamistaan.

Lyhennelmä: Riikka Kaartinen

Sakatin monimetalliesiintymän kaivoshankkeen YVA; uusi normaali(ko)?

FCG:n johtava asiantuntija Pasi Vahanne kertoi kuulijoille Sakatin kaivoshankkeen YVA-prosessista. YVA-hanke alkoi vuonna 2018 ja YVA-selostuksen täydennys valmistui keväällä 2023. Kaivoshankkeen suunnitelma muodostuu kolmesta päävaihtoehdosta ja kahdesta alavaihtoehdosta, sekä lisäksi raakaveden otolle on kolme vaihtoehtoista toteutustapaa.

Selvitysten laajuutta selittää Sakatin kaivoshankkeen sijoittuminen: hankkeen sijoittamispaikalla on muun muassa Viiankiaavan Natura-alue, yksityisiä luonnonsuojelualueita,

pohjavesialue, poronhoitoalue ja lukuisia lähteitä ja lähteikköjä. Tämän takia YVA-prosessi on vaatinut lukuisia maastokäyntejä, sekä mallinnuksia. Ensimmäinen YVA-selostus valmistui vuonna 2020 (1010 s + liitteet n. 1000 s), ja siihen vastaanotettiin viranomaisten täydennyspyyntö keväällä 2021. Uudessa valmistuneessa täydennyksessä on noin 700–800 sivua ja 1000 sivua liitteitä.

Vahanne haluaisi, että hankkeiden suunnitteleaikatavuluissa varattaisiin nykyistä enemmän aikaa YVA-menettelyn toteuttamiseen. Aikaa vievissä hankkeissa, kuten Sakatin kaivoshanke, haasteena on YVA-selostuksen pitäminen ajantasaisena koko prosessin ajan. Hän myös halusi muistuttaa, kenelle YVA-selostus on tarkoitettu. Sakatin kaivoshankkeen kaltainen yli 1000 sivuinen YVA-selvitys, lisättyä 1000 sivua liitteinä, ei ole helposti saavutettavissa. Pitäisikö YVA-selvityksen olla tarkka kuvaus viranomaisille ja asiantuntijoille, vai yleis-kielinen esitys yleisölle?

Lyhennelmä: Ida-Maria Heimokari

Äänimaisema YVA-lainsäädännössä ja tuulivoimakäytännössä

Väitöskirjatutkija Heikki Salonen Itä-Suomen yliopistosta kertoi puheenvuorossaan äänimaiseman määrittelystä. YVA-käytännössä ja suomalaisen oikeustieteen kentällä äänimaisema käsitteenä ei ole vakiintunut. Tutkimuksissa on saatettu käytetty myös muita termejä.

Melu on monitieteellisen määritelmän mukaan haitallista tai häiritsevää, epätoivottavaa ääntä. *Ääniympäristö* puolestaan muodostuu tietyssä paikassa kuultavista äänistä. *Äänimaisema* (soundscape) on subjektiivinen tulkinta siitä, miten yksilö tietyssä paikassa kokee äänen.

Milloin melu sopii paikan luonteeseen? Aika, merkitys ja konteksti vaikuttavat kuulijaan eri tavoin. Kaupungissa melua ei välttämättä koeta häiritsevänä, mutta Inarijärven hiljaisuudessa melu voi vaikuttaa paitsi elinoloihin ja viihtyvyyteen sekä myös matkailuelinkeinojen houkuttelevuuteen negatiivisesti. Äänimaiseman voi ajatella kulttuurisena ekosysteemipalveluna.

YVA-lainsäädännössä äänimaisema on huomioitava ympäristövaikutuksia arvioitaessa (mm. YVAL 2§, 16§, 19§). Merkittävyyden arvioinnista ei ole selkeästi määrätty laissa, ja vaikka ohjearvot ovat periaatteessa joustavia, käytännössä ne ovat usein vakiintuneet. Tämä jättää pois Salosen tärkeänä pitämän tapauskohtaisen arvioinnin mahdollisuuden.

YVA-hankkeiden meluvaikutukset oli Salosen tutkimuksen perusteella arvioitu meluvaikutusten sekä sosiaalisten vaikutusten, ohjearvokeskeisissä, arviointiosioissa. Ohjearvokeskeisyydessä jäävät kuitenkin jälleen huomiotta sellaiset tekijät, joille ei ohjearvoja ole laadittu.

Salosen vinkki onkin jatkossa hyödyntää tietoja, jotka nykyisellään jäävät vähälle huomiolle, esimerkiksi asukaskyselyjen tai muiden laadullisten vaikutustenarviointien tulokset.

Lyhennelmä: Sari Komulainen

Metsäeläinten esiintyminen ja elinympäristöjen käyttö tuulivoimaloiden lähialueilla – tutkimustietoa tuulivoiman suunnitteluun

Erikoistutkija Ari Nikula Luonnonvarakeskuksesta kertoi uudesta hankkeesta, jossa selvitetään miten tutkimustietoa metsäeläinten esiintymisestä ja elinympäristöjen käytöstä voitaisiin hyödyntää tuulivoiman suunnittelussa. Tarkempaa ohjeistusta ja arviointikriteereitä eri lajeille kaivataan esimerkiksi viranomaisten päätöksenteossa, maakuntaliitoissa ja muilla tasoilla.

Direktiiveissä ja Suomen lainsäädännössä esimerkiksi lisääntymis- ja levähdyspaikkojen (LS-laji 49 §), tai merkittävien esiintymispaikkojen (LS-laji 47 § 5) hävittäminen tai heikentäminen on kielletty tai jopa ”aina säilytettävä erilaisten hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä, ellei poikkeamislupaa (luontodirektiivin artikla 16)” ole.

Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen käsitteitä on kuitenkin mahdotonta yhtenäistää kaikkiin lajeihin ja erilaiset ajalliset ja kausiluontoiset olosuhteet huomioiden. Eläinten käyttäytymisen tutkiminen on yleensäkin haastavaa ja tätä tietoa on olemassa harvoin.

Luonnonvarakeskus onkin aloittanut uuden hankkeen tutkimustiedon saamiseksi aiheesta. Lajeiksi valikoituivat metsäpeura, maakotka, susi ja poro. Hanke voi tuottaa informaatiota populaation ydinalueista (esim. susi), liikkumisesta eri vuodenaikoina (esim. metsäpeura), tai etäisyyksistä pesään (esim. kotka). Malleilla voidaan tuottaa keskimääräi-

siä ennusteita eläinten elinympäristöjen käytöstä suhteessa tuulivoima-alueisiin, vaikka metrintarkasti ei asioita voikaan ennakoida, Nikula muistuttaa.

Lyhennelmä: Sari Komulainen

Ilmastovaikutusten arviointi YVAssa, SOVAssa ja kaavoituksessa

Uudenmaan ELY-keskuksen ylitarkastaja Veera Lyytikäinen puhui YVA-päivässä ILTSU-hankkeesta. Hankkeen tarkoituksena on kehittää valtakunnallisesti ilmastovaikutusten arviointia ELY-keskusten alueidenkäyttö- ja YVA-tehtävissä. Hän otti esityksessään kantaa siihen, miksi hankkeiden ilmastovaikutukset tulee arvioida, ja antoi konkreettisia ohjeita hyvän arvioinnin toteuttamiseksi.

Ilmastovaikutukset on arvioitava jo siitäkin syystä, että YVA- ja SOVA-lainsäädäntö niin edellyttävät. Kaikilla hankkeilla on ilmastovaikutuksia, ja ne tulisi käydä ilmi raporteissa selkeästi omana kokonaisuutenaan. Arvioinnissa on syytä ottaa huomioon hankkeen koko elinkaari aina rakentamisesta käytöstä poistoon asti. Haasteena on, että rakentamisen ilmastovaikutukset on verrattain helppo arvioida, mutta merkittävin potentiaali ilmastovaikutusten lieventämiseen löytyy käytön ja käytöstä poiston ajalta.

Ilmastovaikutusten arvioinnissa tärkeää on sekä vaikutusten peilaaminen asetettuihin tavoitteisiin, että aikajänteen huomioiminen. Monet vihreätkin hankkeet lisäävät päästöjä lyhyellä aikavälillä. Hyvä tapa tuoda hankkeiden ilmastovaikutukset esiin on viivadia-

grammi. Oikean vertailukohdan tulee olla hyvin perusteltu, todennettavissa ja oikeassa mittakaavassa. Nämä ovat hyvän arvioinnin tunnusmerkkejä. Lyytikäinen halusi muistut-

taa, että ilmastovaikutukset tulee tuoda raporteissa ensin selkeästi esiin, ja sen jälkeen käsitellä ne yksityiskohtaisemmin.

Lyhennelmä: Ida-Maria Heimokari

Haluatko antaa palautetta Impakti-uutiskirjeestä?

Otamme mielellämme vastaan kommenttisi ja/tai mielipiteesi tästä julkaisusta - on palaute sitten lehden sisällöstä, ulkoasusta, teknisestä toimivuudesta tai jostain muusta. Lähetä kommenttisi sähköpostitse lehden toimitukselle osoitteeseen yvary.fi@gmail.com

Hallitus 2023

Marja Nuottajärvi, Puheenjohtaja
Varsinais-Suomen ELY-keskus, rolla.nuo@gmail.com
+358 41 730 2454

Maarit Korhonen, Varapuheenjohtaja
AFRY Finland Oy, maarit.korhonen@afry.com
+358 44 341 6356

Titta Makkonen, Sihteeri
FCG Finnish Consulting Group Oy
titta.makkonen@fcg.fi, +358 41 732 0327

Aino Herranen
Suomen Tuulivoimayhdistys ry
aino.herranen@tuulivoimayhdistys.fi
+358 40 772 3519

Tiina Vikman, Somevastaava, webinaarit
wpd Finland Oy
t.vikman@wpd.fi, +358 401587407

Seija Rantakallio
Ympäristöministeriö

Niina Pirttiniemi
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
niina.pirttiniemi@ely-keskus.fi
+358 40 822 9344

Essi Tanskanen, Nettisivut
FCG Finnish Consulting Group Oy
tanskanen.essi@gmail.com, +358 451136710

Jatta Salmi, Webinaarit, YVA-päivä
Sweco Finland Oy jatta.salmi@sweco.fi
+358 50 919 5465

Impakti-uutiskirjeen päätoimittaja:

Erkki Ikäheimo
erkki.ikaheimo@gmail.com,
+358 40 591 1087

Muu toimitus: Tiina Vikman ja Aino Herranen

Lue aiemmin julkaistuja Impakteja
osoitteessa yvary.fi

Kansikuva: Näsiä –
Kuvaaja: Erkki Ikäheimo

Kannatusjäsenet

impakti

Lehti ympäristövaikutusten arvioinnista